

Ігор Журба

Трансформація системи транскордонного співробітництва України в умовах євроінтеграції

Досліджено сучасні тенденції трансформації системи транскордонного співробітництва України в умовах євроінтеграції. Визначено місце та роль транскордонного співробітництва для просторового облаштування та розвитку територій у прикордонні України–ЄС. Обґрунтовано доцільність функціонування єврорегіональних структур (єврорегіони, транскордонні кластери) та залучення до них прикордонних територій України. Досліджено сучасні тенденції транскордонного співробітництва українських прикордонних областей, проаналізовано організації, інституції єврорегіонального спрямування. Розроблено наукові й методичні механізми щодо становлення політики функціонування транскордонного співробітництва України, а також обґрунтовано структурно-функціональні зв'язки транскордонного співробітництва України з ЄС. Здійснено спробу дослідити структурно-функціональні зв'язки транскордонного співробітництва України з ЄС. Досвід транскордонного співробітництва між Україною та ЄС у нормативно-правовій, інституційній, організаційно-фінансовій сферах може бути застосований у ТКС між Україною й прикордонними регіонами Росії та Білорусі з урахуванням особливостей.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, єврорегіон, євроінтеграція, коопетиція, транскордонний кластер, спеціалізація, кооперація, конкурентоспроможність.

Постановка наукової проблеми та її значення. В умовах розширення Європейського Союзу (ЄС) та активізації світових глобалізаційних процесів зростає роль транскордонного співробітництва (ТКС) у системі міжнародних економічних відносин. Така співпраця дає можливість активізувати економічну діяльність на прикордонних територіях і впливає на зростання їхньої конкурентоспроможності.

На початку третього тисячоліття науковцями Європейського Союзу обґрунтовано сучасну парадигму просторового облаштування території по різні боки національних кордонів як основи транскордонного співробітництва. Вона характеризується особливістю використання механізмів та інструментів в усуненні диспропорції прикордонного розвитку, в ефективній мобілізації потенціалу природних ресурсів і запровадженні засад субсидіарності. Застосовуючи цей принцип, сусідні прикордонні території ЄС налагодили взаємозв'язки на різних рівнях ієрархічної підпорядкованості між гілками законодавчої й виконавчої влади, об'єднавши транскордонний потенціал для розв'язання спільних проблем. У транскордонному співробітництві відбувся перехід від відносин за окремими угодами до співпраці в межах єврорегіонів. Так, у країнах Центральної та Східної Європи (ЦСЄ) на кордонах по всій їх довжині створено єврорегіони, що сприяє розвитку євроінтеграційних процесів.

Особливої актуальності це дослідження набуває в контексті парафування угоди про Асоціацію й поглиблену Зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, а також реалізації програми «Східне партнерство». В умовах соціально-економічних перетворень у прикордонні особлива увага приділяється пошуку нових форм ТКС задля підвищення ефективності співпраці й утворення повномасштабного інтегрованого простору. Так, на кордонах України та ЄС почали функціонувати «транскордонні кластери» й «транскордонні промислові зони», які повинні стати «полюсами зростання» в периферійних прикордонних регіонах.

Отже, для визначення спільних прикордонних проблем між Україною та ЄС й обґрунтування механізмів та інструментів раціонального їх розв'язання необхідне комплексне дослідження системи транскордонного регіону як основи функціонування транскордонного співробітництва, що вимагає належної науково-теоретичної й методичної бази.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Із кінця 90-х рр. ХХ ст. виникла потреба в системному дослідженні проблем транскордонного співробітництва. Значну увагу транскордонній проблематиці у своїх дослідженнях приділяли Д. Віллерс (Німеччина); Г. М. Чуді, Р. Ратті (Швейцарія); А. Стасяк, П. Еберхардт, З. Зьоло, П. Коморницький, З. Макела, Р. Федан, М. Ростішевський (Польща); П. Кузьмішин, Ю. Тей (Словаччина), Б. Борисов, М. Ілева (Болгарія); В. Білчак, Л. Вардомський, С. Романов, Й. Зверев (Росія), а також вітчизняні вчені, зокрема О. Амоша, П. Беленький, В. Будкін, В. Борщевський, О. Гонта, М. Долішній, В. Євдокименко, І. Кістерський, Є. Кіш, М. Лендьел, Н. Лу-

цишин, П. Луцишин, В. Ляшенко, Ю. Макогон, Н. Мікула, В. Мікловда, А. Мокій, В. Піла, С. Писаренко, І. Студенніков, А. Філіпенко, В. Чужиков, О. Чмир, І. Школа та ін. Більшість зазначених дослідників торкалися питань соціальної, економічної основи розвитку певних транскордонних регіонів і їх організаційно-функціональних складників – єврорегіонів. Проте проблемам трансформації системи транскордонного співробітництва України в умовах євроінтеграції, визначення її місця й ролі в цьому процесі потребують подальших досліджень на засадах сучасних теоретичних і методологічних підходів стосовно новітніх імперативів соціально-економічного розвитку.

Мета дослідження – визначення теоретико-методологічних засад трансформації системи транскордонного співробітництва України в умовах євроінтеграції. Для досягнення поставленої мети потрібно розв'язати такі **завдання**:

- визначити роль і місце транскордонного співробітництва для просторового облаштування та розвитку територій у прикордонні;
- обґрунтувати науково-теоретичні й методологічні основи транскордонного співробітництва;
- обґрунтувати доцільність функціонування єврорегіональних структур (єврорегіони, транскордонні кластери) та залучення до них прикордонних територій України;
- дослідити сучасні тенденції транскордонного співробітництва українських прикордонних областей, проаналізувати організації, інституції єврорегіонального спрямування;
- розробити наукові й методичні механізми щодо становлення політики функціонування транскордонного співробітництва України;
- обґрунтувати структурно-функціональні зв'язки транскордонного співробітництва України з ЄС.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У результаті проведеного наукового дослідження з'ясовано, що сучасна модель функціонування світового господарства та міжнародних економічних відносин формується на засадах коопетиції – парадигмі транскордонного економічного розвитку. Згідно з концепцією коопетиції, транскордонний економічний розвиток є результатом, з одного боку, конкуренції, пов'язаної із суперництвом, а з іншого – кооперації, що складається зі співпраці та інтеграції між сусідніми державами. Доведено, що аналіз оцінки наявного теоретичного й практичного досвіду із транскордонного розвитку дає змогу сформувати парадигму як сукупність теоретичних положень й основоположних принципів транскордонного співробітництва.

Отже, у цьому контексті транскордонний регіон виступає як: а) основа транскордонного співробітництва, база формування єврорегіону та міжнародних економічних відносин; б) частина світового економічного простору, що має ресурсну базу й певну свободу дій для входження у світову економіку; в) самодостатня одиниця в національно-господарському комплексі країни, наділена певними правами та відповідальністю; г) суб'єкт національно-господарського комплексу країни, що акумулює сучасні технології регіонального управління для досягнення якнайкращої структури валового регіонального продукту; ґ) частина національної інноваційної системи, що забезпечує реалізацію її цільових показників і напрямів.

У роботі доведено, що закономірності трансформації транскордонного співробітництва країн Центральної і Східної Європи, зокрема України, формувалися на засадах загальноприйнятих принципів міжнародного поділу праці, спеціалізації, інтернаціоналізації виробництва та обміну.

Обґрунтовано, що прикордоння країн Центральної й Східної Європи, пов'язане з єврорегіоналізацією, відрізняється певною специфікою. Західне та східне прикордоння має комплементарну (коопераційну) економічну структуру щодо транскордонних сусідів, південне ж – конкуренційну. Комплементарність структур сприяє транскордонному співробітництву (такі висновки можна зробити із західноєвропейського досвіду).

Систематизовано за соціально-економічними ознаками організаційно-структурні форми транскордонного співробітництва – єврорегіони. Досліджено закономірності формування кількісних та якісних параметрів транскордонного співробітництва України і ЄС та їх вплив на суспільний розвиток і якість життя в прикордонні. Зазначимо, що в єврорегіонах на зовнішніх кордонах ЄС діють фінансово-економічні програми TACIS CBC CBC (до 2007 р.), а також Європейський інструмент сусідства та партнерства (ЄІСП).

За умов трансформації транскордонного співробітництва між Україною і ЄС в посткризовий період необхідне ефективне використання обмежених економічних ресурсів, що є основою конку-

рентних переваг. Застосовуючи метод огортаючих даних (DEA-аналіз), проаналізовано ефективність функціонування господарської діяльності транскордонних регіонів країн Центральної та Східної Європи і визначено місце й роль у цьому процесі України (рис. 1). Використовуючи модель оцінювання, за вхідні параметри взято субіндекси сталого розвитку: економічний, екологічний, соціальний. Вихідними даними є ВВП на одну особу (євро), а також валова додана вартість (млн євро).

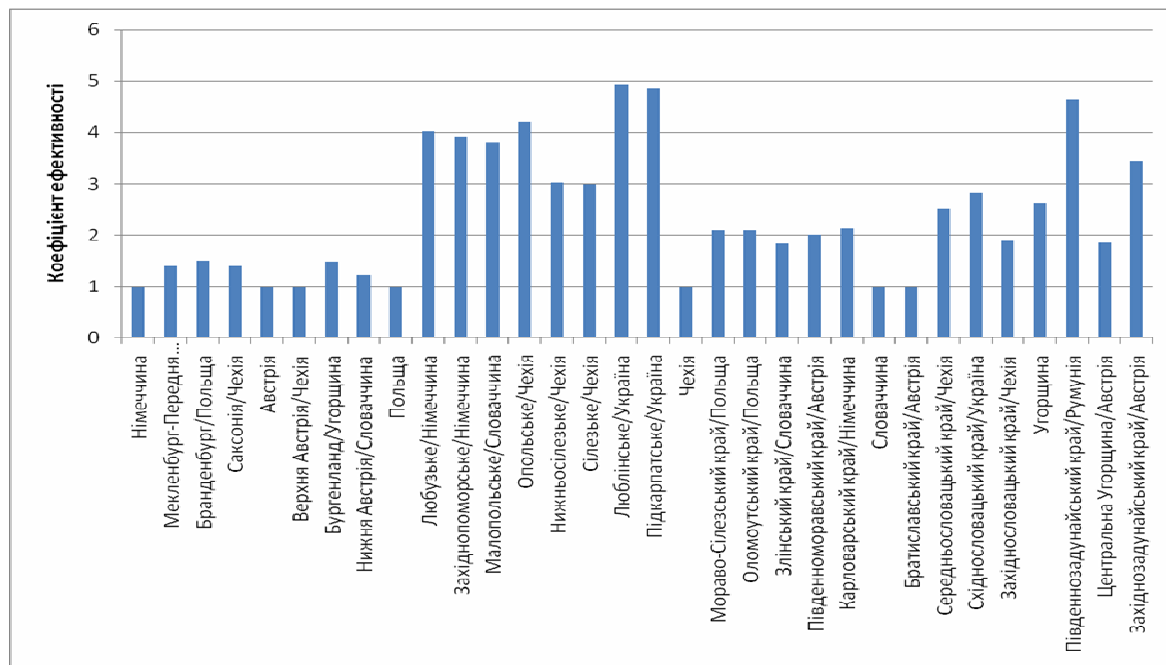

Рис. № 1. Ранжування транскордонних регіонів країн Центральної та Східної Європи за коефіцієнтом ефективності (станом на 01.01.2011 р.)*

* Джерело: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.library.lg.ua/eu/pdf/4materials/Europe_in_figures_all.pdf

Доведено, що за досліджений період економічно ефективнішими були транскордонні регіони Австрії, Німеччини, Чехії. У 2011 р. високі показники економічної ефективності отримали такі транскордонні регіони: Верхня Австрія / Чехія – 1,0; Нижня Австрія / Словаччина – 1,22 (Австрія); Мекленбург – Передня Померанія / Польща – 1,39; Саксонія / Чехія – 1,39 (Німеччина). До групи низькоефективних потрапили регіони Польщі та України (Люблінське / Волинська – 4,94, Підкарпатське / Львівська – 4,86), Угорщини й Румунії (Південно-Задунайський / Марамуреш). Показники економічної ефективності транскордонних регіонів цих держав у 2011 р. погіршилися, порівняно з показниками попередніх років.

На основі проведеного дослідження зроблено висновок, що формування транскордонних кластерних моделей в економіці в прикордонні між Україною та ЄС перебуває між двома умовно окресленими «трикутниками»: *кластероутворюючим* – три «К» (концентрація, комунікація й конкуренція) і *кластеропідтримуючим* – три «С» (спеціалізація, співробітництво та синергія) (рис. 2).

Три «К» є додатковими умовами глобалізації й транскордонного співробітництва, що об'єктивно приводять до появи в окремих адміністративно-територіальних одиницях нових утворень типу кластерів.

У роботі зазначено, що лише під впливом цих «трикутників» транскордонний кластер трансформується та координує господарську діяльність і формує прикордонну кооперацію між сусідами. Отже, кластери стають полюсами транскордонного зростання.

Доведено, що на західних кордонах України з ЄС існує лише одна модель єврорегіонів, яка ґрунтується на адміністративному управлінні (єврорегіони: «Карпатський Єврорегіон», «Буг»). Значимо, що ця модель ґрунтується на інституціоналізації «згори» (утворенні міжрегіонального зв'язку, укладанні угод, централізованому управлінні).

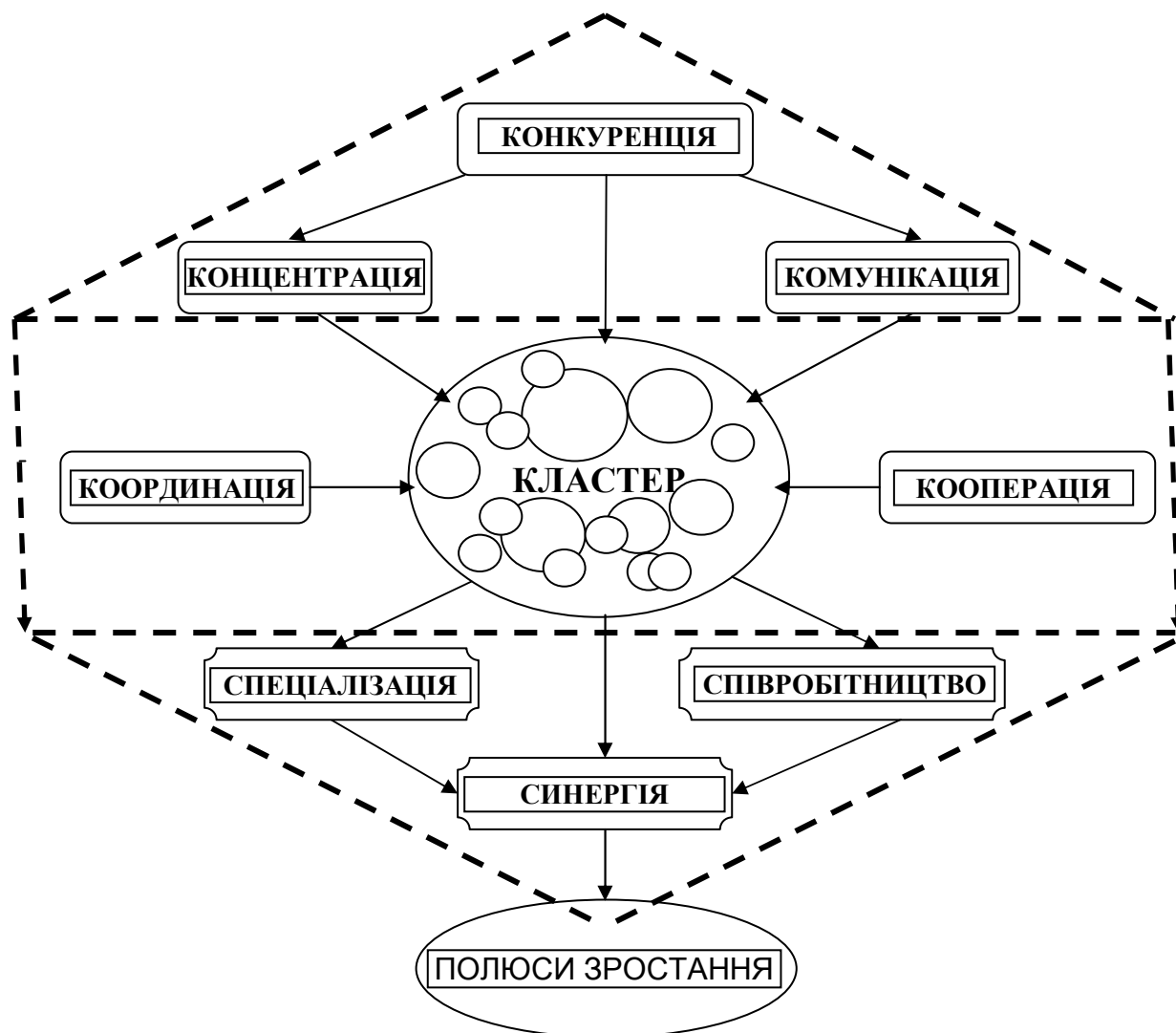

Рис. 2. Складники діяльності транскордонних кластерних об'єднань*

* Складено автором.

Для групування (аналізу) транскордонних регіонів країн Центрально-Східної Європи, а також визначення місця та ролі України в цьому процесі в роботі застосовано такі параметри: індекс сталого розвитку (субіндекси: економічний, екологічний, соціальний); ступінь гармонізації; індекси якості та безпеки життя; ВВП (загальний); ВВП на одну особу; валову додану вартість. Це дало можливість визначити спільні характерні соціально-економічні ознаки, необхідні для процесу формування сучасної транскордонної політики (табл. 1).

Таблиця 1

Групування транскордонних регіонів ЦСЄ за показниками соціально-економічного розвитку (станом на 01.01.2011 р.)*

х	Транскордонні регіони	Номер кластера	Стисла характеристика кластера	Евклідова відстань
1	2	3	4	5
х3	Саксонія / Чехія	1	Транскордонний регіон із найвищими показниками ВВП (49,9 млрд євро); ВВП на одну особу (32,8 тис. євро); ВДВ (45,0 млрд євро); індекс сталого розвитку (3,074)	2352,16
х5	Нижня Австрія / Словаччина			1338,84
х6	Верхня Австрія / Чехія			1847,79

1	2	3	4	5
x1	Мекленбург – Передня Померанія / Польща	2	Соціально-економічні показники вищі від середнього: ВВП (40,5 млрд євро); ВВП на одну особу (21,2 тис. євро); ВДВ (38,0 млрд євро); індекс сталого розвитку (3,060)	2774,72
x13	Сілезьке / Чехія			2031,72
x25	Центральна Угорщина / Австрія			1760,69
x2	Бранденбург / Польща	3	Транскордонний регіон із середніми регіональними показниками: ВВП (25,5 млрд євро); ВВП на одну особу (19,6 тис. євро); ВДВ (22,7 млрд євро); індекс сталого розвитку (3,060)	2492,01
x9	Малопольське / Словаччина			1513,14
x11	Нижньосілезьке / Чехія			1588,40
x17	Злінський край / Словаччина			823,61
x23	Західнославацький край / Чехія			806,52
x7	Любленське / Україна	4	Транскордонний регіон із показниками нижчим від середнього: ВВП (16,5 млрд євро); ВВП на одну особу (11,6 тис. євро); ВДВ (14,9 млрд євро); індекс сталого розвитку (2,872)	1204,98
x8	Підкарпатське / Україна			1195,92
x14	Західнопоморське / Німеччина			707,90
x15	Мораво-Сілезький край / Польща			785,46
x16	Оломоуцький край / Польща			1611,69
x18	Південноморавський край / Австрія			965,33
x19	Карлововарський край / Німеччина			703,59
x21	Середньословацький край / Австрія			249,13
x22	Східнославацький край / Україна			433,04
x10	Опольське / Чехія	5	Регіони з нижчими соціально-економічними показниками: ВВП (5,9 млрд євро); ВВП на одну особу (6,3 тис. євро); ВДВ (5,05 млрд євро), індекс сталого розвитку (2,8)	166,61
x12	Любуське / Німеччина			66,71
x24	Південнозадунайський край / Румунія			548,26
x26	Західнозадунайський край / Австрія			710,55
x4	Бургенланд / Угорщина	6	Регіони з низькими показниками: ВВП (6,3 млрд євро) та ВДВ (5,7 млрд євро) і високим ВВП на одну особу (28,4 тис. євро); індекс сталого розвитку (2,930)	2613,40
x20	Братиславський край / Австрія			2613,40

* Джерело: [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

На основі використання методу групування (кластерного аналізу) за показниками соціально-економічного розвитку транскордонних регіонів ЦСЄ поділено на шість груп. Найбільш характерні для цього регіону кластери – 1, 2, 6. За досліджуваними показниками, найбільш наближеними до України є кластери – 4, 5.

Обґрунтовано, що без обміну інформацією про потенційні можливості регіону на західних кордонах України, його пріоритети, інвестиційну привабливість та перспективи розвитку неможливо отримати будь-яку інвестиційну пропозицію від потенційних інвесторів. Тільки економічний інтерес від укладеного капіталу може бути гарантією успішної реалізації будь-якого реального інвестиційного проекту.

Визначено вплив європейської політики сусідства на трансформацію транскордонного співробітництва; здійснено дослідження трансформаційних процесів транскордонного співробітництва після розширення ЄС; запропоновано сучасну модель транскордонного співробітництва в процесі створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

У процесі дослідження побудовано структурну модель механізму трансформації системи транскордонного співробітництва між Україною і ЄС. Для того, щоб обґрунтувати основні напрями вдосконалення механізму трансформації транскордонного співробітництва України з країнами ЄС, потрібно з'ясувати передусім суть самого механізму (рис. 3). Він складається із внутрішньої (ендогенної-1) та зовнішньої (екзогенної-2) підсистем. Особливості ендогенної підсистеми полягають у якісній динаміці ринкової трансформації економіки України, екзогенної – в еволюційній закономірності інституційно-економічної трансформації країн Європейського Союзу. Екзогенна та ендогенна підсистеми утворюють цілісну систему (3), що взаємодіє й формує трансформаційний ефект лише на рівні транскордонного регіону. Отже, транскордонний регіон – це той «будівельний майданчик», соціально-економічний рівень, на якому починаються соціально-економічні трансформаційні зміни з подальшим розповсюдженням цього ефекту на всю територію сусідніх держав по різні боки кордонів.

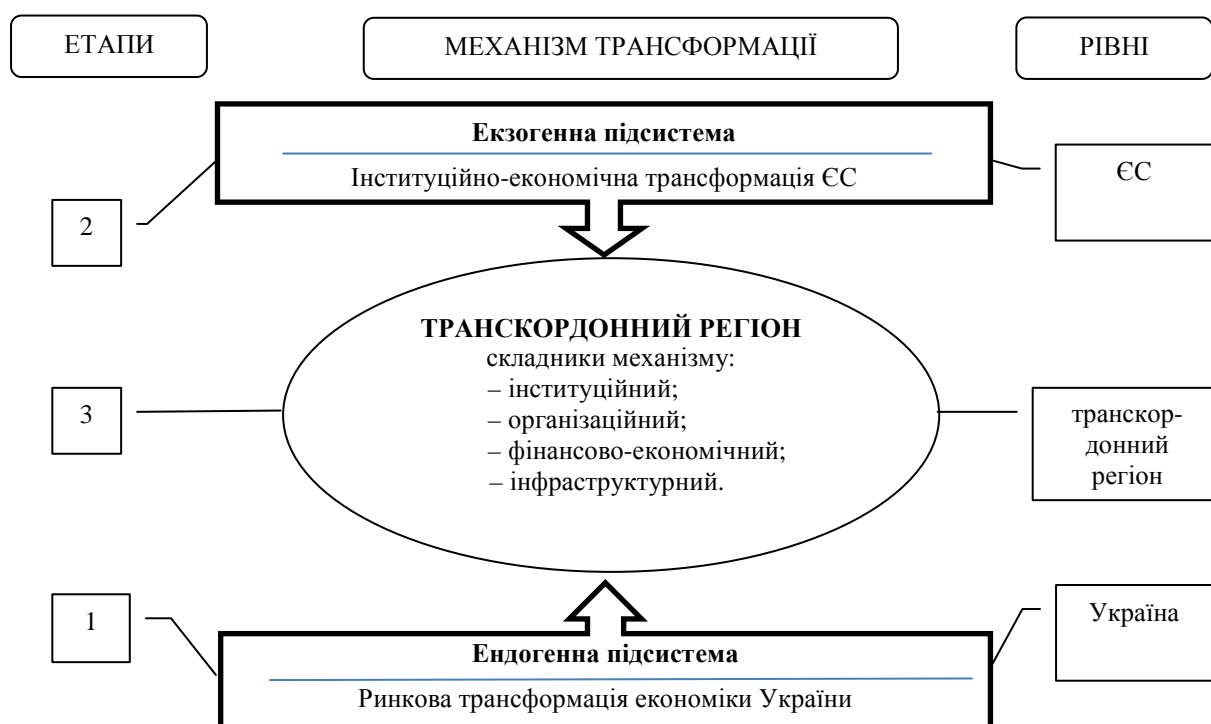

Рис. 3. Структурна модель механізму трансформації системи транскордонного співробітництва Україна–ЄС

У результаті дослідження обґрунтовано трансформаційні процеси ТКС на різних рівнях транскордонної інтеграції (рис. 4).

З'ясовано, що перша стадія – це функціонування асиметричних систем, для яких характерні суттєві відмінності в спеціалізації, практична відсутність кооперації та низький рівень синергії, значна функціональна відстань між полюсами транскордонного розвитку. На другій стадії відбувається становлення транскордонного співробітництва на засадах економіки знань, креативної економіки, поява синергії та комплементарності, функціональна наближеність між суб'єктами

економіки. На третій стадії ТКС притаманна симетрична система, що функціонує на основі інновацій (інтегрована), характеризується когерентною різноманітністю, комплементарністю, когнітивною та функціональною близькістю широкого кола соціально-економічних сфер. Отже, третя стадія є завершеною, цілісною транскордонною соціально-економічною системою. Зазначимо, що саме друга стадія характерна для транскордонного співробітництва України в умовах євроінтеграції.

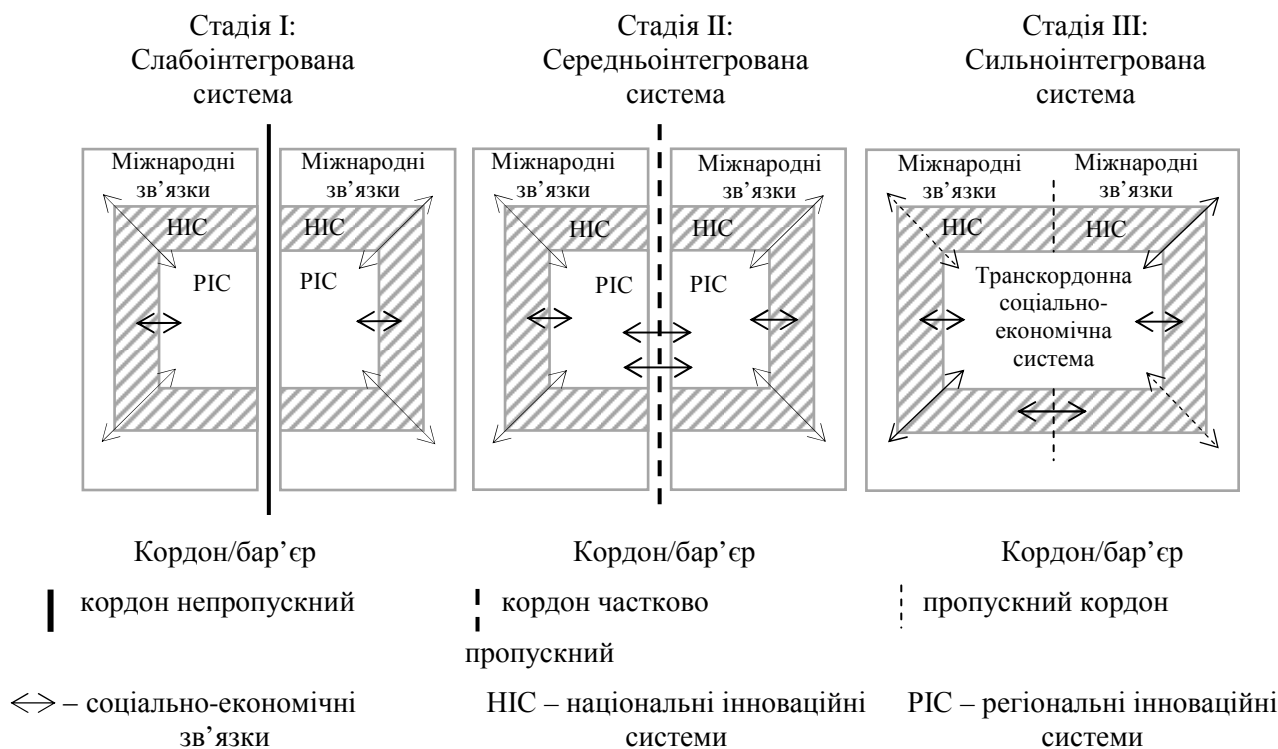

Рис. 4. Еволюція трансформаційних процесів на різних рівнях транскордонної інтеграції

Висновки та перспективи подальшого дослідження. У результаті дослідження з'ясовано розв'язання важливої науково-прикладної проблеми щодо формування ефективної системи транскордонного співробітництва країн Центральної та Східної Європи, у тому числі України, в умовах розширеного ЄС як важливого фактора зростання євроінтеграційних процесів і якості життя населення в прикордонні, а також зроблено такі висновки:

1. Транскордонне співробітництво на сучасному етапі – одна з провідних форм інтеграційної взаємодії, запровадження якої в Україні сприятиме усуненню депресивності, периферійності, диспропорцій у прикордонні, здійсненню трансформації соціально-економічних систем та прискоренню економічного зростання. Розвиток науково-теоретичних, методологічних основ транскордонного співробітництва створює передумови для ефективного розв'язання прикордонних проблем, запровадження сучасної системи організаційно-функціональних форм ТКС, в основі яких повинні бути нормативно-правові положення ЄС і Ради Європи.

2. Дослідження структурно-функціональних зв'язків транскордонного співробітництва України з ЄС свідчить, що, по-перше, визначальний вплив на трансформацію транскордонного співробітництва між Україною та країнами Європейського Союзу здійснюють європейська політика сусідства, Східне партнерство; по-друге, трансформаційні процеси у транскордонному співробітництві України з розширеним ЄС повинні ґрунтуватися на застосуванні сучасних трансформаційних механізмів. Такий інструментарій складається з екзогенної й ендогенної підсистем, які утворюють цілісну систему, що генерує трансформаційний ефект. По-третє, формування сучасної моделі транскордонного співробітництва відбувається в процесі створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС на засадах моделювання соціально-економічної ефективності транскордонної співпраці. По-четверте, структурно-функціональні зв'язки транскордонного співробітництва повинні ґрунтуватися на такій основі: «субсидіарність – комплементарність – синергетика – конвергенція».

3. Нормативно-регуляторне забезпечення ТКС в Україні сформоване як багаторівнева система, що складається з міжнародних, національних, регіональних і місцевих актів, які регламентують транскордонне співробітництво. Міжнародний рівень – угоди, договори, конвенції та інші акти, укладені між Україною та суверенними державами або міжнародними організаціями. Національний рівень (Закон України «Про транскордонне співробітництво» (2004 р.), Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання розвитку транскордонного співробітництва та єврорегіонів» (2002 р.), Постанова Кабінету Міністрів України «Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2011–2015 рр.»). Регіональні й локальні нормативно-правові акти (угоди про створення єврорегіону, угоди про транскордонне співробітництво прикордонних регіонів України та суміжних держав, угоди про дружні відносини та співпрацю місцевих органів влади України й суміжних держав). Наближення України до ЄС у процесі підготовки Угоди про асоціацію передбачає приведення внутрішніх нормативно-правових актів із питань ТКС до європейської системи «acquis communautaire», унесення відповідних змін до чинного законодавства.

4. Трансформація ТКС між Україною та ЄС поділяється на чотири етапи. Перший – підписання Угоди про партнерство й співробітництво Україна–ЄС (1998–2008 рр.), що забезпечило нормативно-правовий, інституційний, організаційний та фінансовий супровід ТКС з узгодження з відповідними нормами й стандартами ЄС. Другий етап – оприлюднення Програми ЄС «Ширше Європа – сусідство: нові рамки відносин зі східними та південними сусідами». Вона поширила на Україну нові інструменти ЄС у сфері торгівлі, інвестування, кредитування, технічної допомоги та сприяння в розвитку ТКС. Запроваджено План дій Україна–ЄС, що дало можливість визначити спільні завдання, етапи й терміни їх реалізації. Цей етап спрямований не на членство України в ЄС, а на підписання сусідських угод. Третій етап – запровадження програми «Східне партнерство» (2010 р.) – передбачає лібералізацію візового режиму; укладання поглибленої зони вільної торгівлі; адаптації до чинного законодавства ЄС. Сприяння регіональному розвитку на основі регіональної політики ЄС та створення інтегративної системи управління кордоном. Четвертий етап (2008–2013 рр.) – підготовка Угоди про асоціацію Україна–ЄС та поглибленої зони вільної торгівлі, основою яких є економічна інтеграція; політична асоціація.

5. Досвід транскордонного співробітництва між Україною та ЄС у нормативно-правовій, інституційній, організаційно-фінансовій сферах може бути застосований у ТКС між Україною і прикордонними регіонами Росії та Білорусі з урахуванням таких особливостей. По-перше, необхідний перехід від моноцентричної (дворівневої) моделі «Центр-Периферія» до поліцентричної багаторівневої моделі транскордонного співробітництва. По-друге, запровадження «транскордонних кластерів», «транскордонних промислових зон», «транскордонних інноваційних проєктів», «транскордонних регіонів знань», що дасть можливість відновити економічну активність у прикордонні. По-третє, північне прикордоння із Республікою Білорусь має комплементарний (коопераційний) економічний складник, східне – конкурентний, тому економічне співробітництво повинно ґрунтуватися на засадах коопетиції. По-четверте, сформувати мережу багаторівневої поліцентричної моделі транскордонного співробітництва в умовах глобалізації й зустрічної різношвидкісної інтеграції (Європейської та Євразійської).

Джерела та література

1. Журба І. Є. Транскордонне співробітництво країн Центральної та Східної Європи в умовах розширеного ЄС (питання теорії та практики) : монографія / І. Є. Журба. – Хмельницький : ХНУ, 2008. – 311 с.
2. Журба І. Є. Пріоритетні форми трансформації транскордонного співробітництва в умовах наближення України до ЄС : монографія / І. Є. Журба. – Хмельницький : ХНУ, 2012. – 276 с.
3. Журба І. Є. Транскордонне співробітництво України та Польщі в умовах Східноєвропейського партнерства / І. Є. Журба // Вісн. Донец. ун-ту. Сер. В : Економіка і право. – 2010. – № 1. – С. 170–173.
4. Журба І. Є. Сучасні засади формування концепції транскордонного співробітництва України / І. Є. Журба // Вісн. Донец. ун-ту. Сер. В : Економіка і право. – 2011. – № 2. – С. 67–74.
5. Журба І. Є. Наукові та прикладні засади транскордонного співробітництва в сучасних євроінтеграційних процесах / І. Є. Журба // Вісн. Хмельн. нац. ун-ту. Економічні науки. – 2011. – № 6, т. 1. – С. 256–259.
6. Журба І. Є. Економічна природа транскордонного співробітництва / І. Є. Журба // Вісн. Хмельн. нац. ун-ту. Економічні науки. – 2012. – № 4. – Т. 2. – С. 36–42.
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.library.lg.ua/eu/pdf/4materials/Europe_in_figures_all.pdf

Журба Игорь. Трансформация системы трансграничного сотрудничества Украины в условиях евроинтеграции. Исследованы современные тенденции трансформации системы трансграничного сотрудничества Украины в условиях евроинтеграции. Определены место и роль трансграничного сотрудничества для пространственного обустройства и развития территорий в пограничье Украина–ЕС. Обоснованы целесообразность функционирования еврорегиональных структур (еврорегионы, трансграничные кластеры) и привлечение к ним пограничных территорий Украины. В статье исследованы современные тенденции трансграничного сотрудничества украинских приграничных областей, проанализированы организации, институты еврорегионального направления. Разработаны научные и методические механизмы по становлению политики функционирования трансграничного сотрудничества Украины, а также обоснованы структурно-функциональные связи трансграничного сотрудничества Украины с ЕС. Предпринята попытка исследовать структурно-функциональные связи трансграничного сотрудничества Украины с ЕС. Опыт трансграничного сотрудничества между Украиной и ЕС в нормативно-правовой, институциональной, организационно-финансовой сферах может быть применён в ТКС между Украиной и приграничными регионами России и Белоруси с учётом особенностей.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, еврорегион, евроинтеграция, коопетитивность, трансграничный кластер, специализация, кооперация, конкурентоспособность.

Zhurba Igor. Transformation of the Ukraine Cross-Border Cooperation System in Terms of the European Integration. The paper examines current trends concerning the system of cross-border cooperation transforming in terms of the Ukraine European integration. The author has defined the place and role of cross-border cooperation for the spatial arrangement and development of the border areas in the EU-Ukraine. There was grounded the expediency as to European regional structures functioning (Euro-regions, cross-border clusters) and bringing them out of Ukraine border areas. The article investigates the current trends of the Ukrainian border regions cross-border cooperation, analyzes organizations, Euroregional direction institutions. The author has developed a scientific and systematic mechanisms for the policy functioning formation of cross-border cooperation between Ukraine and substantiate the structural and functional connections of cross-border cooperation between Ukraine and the EU. There was attempted to investigate the structural and functional relationships of cross-border cooperation between Ukraine and the EU. The paper analyzes the experience of cross-border cooperation between Ukraine and the EU in the legal, institutional, organizational and financial spheres that can be used in transborder cooperation between Ukraine and the border regions of Russia and Belarus in the future.

Key words: cross-border cooperation, the Euroregion, European integration, cooptition, cross-border cluster specialization, cooperation, competitiveness.

Стаття надійшла до редколегії
12.09.2013 р.

УДК 321.7:342.25(438)

**Валерій Бортніков,
Сергій Байрак**

Особливості становлення місцевого самоврядування в Республіці Польща: досвід демократичної трансформації

У статті здійснено комплексний політологічний аналіз місцевого самоврядування як чинника демократичної трансформації Республіки Польща. З'ясовано місце та роль місцевого самоврядування в процесі демократичної трансформації Республіки Польща. Визначено передумови, фактори й особливості становлення його органів. Проаналізовано еволюцію становлення системи місцевого самоврядування в Республіці Польща, визначено її основні етапи та характерні особливості в процесі демократичної трансформації. Виявлено вплив децентралізації влади на процеси демократичної трансформації Польщі.

Ключові слова: Республіка Польща, місцеве самоврядування, демократична трансформація, децентралізація, реформа органів місцевого самоврядування.

Постановка наукової проблеми та її значення. Ступінь ефективної діяльності місцевого самоврядування є одним із визначальних критеріїв демократичності політичної системи. Недосконалість